

مسئولیت دولت و جریان‌های سیاسی

در قبال مذاکره چیست؟

نه شرطی سازی، نه قطبی سازی

گزارش - گفت و گو

رضوانه رضایی پور، الهام یوسفی

روزنامه نگار

سخنان راهگشای روز گذشته رهبر معظم انقلاب، وجوه متفاوتی داشت که هروجه آن مسئولیتی را متوجه بخش‌های متنوع جامعه می‌کرد.

آن بخش از سخنان معظم‌له که مربوط به دولت و دیگر دستگاه‌های دخیل در

امور کشور است، شرطی نکردن کشور نسبت به گفت‌وگوی غیرمستقیم ایران و آمریکا بود. این مسئولیت به این معنی است که دولت و سایر بخش‌ها باید با قدرت برنامه‌ها، کارها و طرح‌های خود را دنبال کنند.

توجه دادن رهبر انقلاب به تحقق شعار سال یا اجرای دقیق برنامه توسعه هفتم، دستورکاری بود که ایشان در همین زمینه برای دولت و سایر بخش‌ها تعیین کردند. اما بخش‌های دیگر سخنان ایشان را می‌توان متوجه جریان‌های سیاسی و

اجتماعی دانست. بیانات رهبر فرزانه انقلاب راهبرد جریان‌های سیاسی نسبت به این مذاکرات و تیم وزارت امور خارجه را تعیین کرد.

به این ترتیب، هرگونه دوقطبی‌سازی، برجسته‌سازی بیش از حد مذاکرات یا مخالف‌خوانی‌هایی که دور از عقلانیت مرسوم جامعه باشد، مذموم خواهد بود. درباره وجوه سخنان رهبر معظم انقلاب و دیگر وجوه مختلف مندرج در این بیانات، نظر فعالان و تحلیلگران سیاسی اصولگرا و اصلاح‌طلب را جویا شدیم.

۵ نکته کلیدی در سخنان رهبر انقلاب

مرحله، هم مذاکره کنندگان و هم مردم و هم طرف‌های خارجی را به ادامه هوشمندانه آن دلگرم کرد.

۴- کاستن از اهمیت مذاکرات یک ضرورت بود که رهبر انقلاب به آن اشاره کردند. این امر لازمه حمایت و تقویت استقلال کشور است. اینکه سرنوشت و بود و نبود یک ملت به گفت‌وگو یا یک طرف خارجی مرتبط باشد، نشان دهنده اوج وابستگی آن ملت و کشور است. باید با طرف‌های خارجی گفت‌وگو کرد، باید مشکلات مردم را حل کرد، اما می‌شود و باید که این مشکلات با حرمت به شأن ملت بزرگ ایران و حفظ استقلال کشور حل شود.

به همین دلیل مذاکره و گفت‌وگو نباید همه چیز زندگی و مسائل کشور را تحت‌الشعاع قرار دهد. براین اساس تعبیر رهبر انقلاب مبنی بر اینکه مذاکرات یکی از چندین و چند کار وزارت امور خارجه است، تعبیر دیپلماتیک و هوشمندانه‌ای بود که هدف کاستن از اهمیت مذاکره برای ایران را دنبال می‌کرد، هدفی که به نوبه خود برای موفقیت تیم ایرانی و انجام بهتر مذاکره لازم است.

ذوق زدگی در مذاکرات، امر پرضری برای گفت‌وگو کنندگان است. خطر ذوق زدگی حتی مخالفت با مذاکرات برای نتیجه مذاکرات بیشتر است. کاستن از اهمیت مذاکرات دست مذاکره کنندگان را بازرتر کرده و فشار طرف مقابل را کم می‌کند.

با اینکه کاستن از اهمیت این مذاکرات به واقع به معنای حرمت‌گذاری به همه مدیران، تولیدکنندگان و مهندسان است که پیشرفت‌های دوران تحریم را رقم زدند و در بسیاری از موارد پیشرفت‌های زیربنایی خوبی برای کشور ایجاد کرد.

۵- این سخنان وحدت داخلی در مورد مذاکرات را تأیید کرد. طرف مقابل در میز مذاکره اگر بداند همه ایرانیان و همه جریان‌ها و شخصیت‌ها پشتبانی نیم مقابل شان هستند، برشان و جایگاه تیم ایرانی افزوده و احتمال دستیابی به یک توافق بهتر را افزایش می‌دهد.

سخنان مهم رهبر انقلاب در مورد مذاکرات عمان از چند جهت قابل توجه بود و برای همین بازتاب گسترده‌ای داشت. در ادامه به برخی از این وجوه سخنان معظم‌له اشاره می‌شود.

۱- آرامش دل‌های مردم از جمله پیامدهای سخنان رهبر انقلاب بود، چرا که نشان داد گفت‌وگو در عمان از پشتوانه رهبر انقلاب برخوردار است. اساساً حمایت قاطبه جامعه ایران، نه از مذاکرات، بلکه از نتایج آن است که می‌بایست حل مشکلات مردم و بیرون آمدن از زیر بار تحریم‌های ظالمانه باشد، بدون حمایت رهبر انقلاب ممکن نمی‌شد. از این رو این حمایت ایشان از گفت‌وگوها در جامعه آسیب دیده دهنی ایران بسیار مهم بود. برخی تلاش کرده بودند تا به نوعی عدم رضایت ایشان از گفت‌وگو در عمان را به جامعه القا کنند. به همین دلیل، تشکیل این جلسه و اعلام همراهی ایشان با روند مذاکره نیازی بود که در جامعه احساس می‌شد.

۲- شرکت کنندگان در جلسه دیروز رهبر انقلاب مهم هستند و باید به آن توجه کرد. حضور همراهانه برخی شخصیت‌های منتقد مذاکره در این دیدار از این جهت قابل توجه است که نشان می‌دهد رهبر انقلاب و نظرات راهگشای ایشان می‌تواند و باید برای همگان فصل الخطاب باشد. این نکته و جایگاه سخنان رهبر انقلاب در مواقع بحرانی و بزنگاه‌های کشور بسیار پراهمیت است که می‌بایست از طرف همه جریان‌ها قدر شناخته شود.

۳- نگاه دنیا به مواضع رهبری ایران دوخته شده است. تأیید، نفی یا عدم تمایل معظم‌له بویژه در سیاست خارجی که معمار اصلی آن براساس قانون اساسی رهبر معظم انقلاب هستند، مورد توجه همه قدرت‌های جهانی است. از این رو ابزار رضایت ایشان از مذاکرات عمان در این

محمد علی ابتهعی
عضو مجمع روحانیون مبارز

احزاب و تشکل‌ها مذاکره را به مسأله اول تبدیل نکنند

وزارت امور خارجه است که باید همراه با دیگر برنامه‌ها دنبال شود.

بخش دیگر سخنان مهم ایشان، اعلام و بیان بدبینی رهبر انقلاب نسبت به طرف مقابل بود، هرچند در عین حال این نکته را نیز ابراز کردند که ایشان به توانایی‌های داخلی ایران برای حل مشکلات خود اطمینان دارند. پرهیز دادن تشکل‌های سیاسی و احزاب از دوقطبی مسائل و اینکه آنان نیز همچون مسئولان باید نگاه واقع‌بینانه‌ای به این گفت‌وگوها داشته باشند، دیگر پیامی است که از بیانات ایشان دریافت می‌شود. به عبارت دیگر، همچنان که دولت یا دیگر دستگاه‌ها نباید مذاکره و گفت‌وگو با آمریکا را به مسأله اصلی و تنها مسأله کشور تبدیل کنند، این مسأله متوجه جریان‌ها و احزاب هم هست. به این معنی که نباید تقدیر به گفت‌وگوهای عمان دامن زده و برجسته شود که به اصلی‌ترین مسأله و دغدغه فکری مردم تبدیل شود. توصیه ایشان مبنی بر اینکه جریان‌های سیاسی باید بر مسائل سرمایه‌گذاری، حل مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم تمرکز کنند و منتظر نتیجه مذاکرات نباشند، ناظر بر همین واقعیت است.

رهبر انقلاب تأکید کردند که جمهوری اسلامی ایران به هیچ وجه تسلیم تهدیدات و تحریم‌های آمریکا نمی‌شود و برای هر گزینه و هر اتفاقی در مذاکره آمادگی دارد.

به هر رو، سخنان روز گذشته رهبر انقلاب، ترسیم‌کننده یک نقشه‌راه برای مسئولان کشور بود تا اشتباهات گذشته که شامل دوقطبی کردن‌ها و شرطی کردن بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و تحریم‌های خارجی هم باشند، تکرار نشود. بنابراین صحبت‌های رهبری حاوی پیام‌های مهمی برای همه طرف‌هاست و نشان می‌دهد ایران با رویکردی واقع‌بینانه و مستقل به مذاکرات می‌نگرد.

حسین خاتمی مقدم
فعال سیاسی اصولگرا

در سخنان اخیر مقام معظم رهبری، سه خطاب مهم به آمریکایی‌ها، مسئولان کشور و احزاب و تشکل‌های سیاسی وجود داشت. ایشان در بیاناتی که می‌شود آن را هم خطاب به طرف‌های خارجی و هم همه جریان‌های داخلی ارزیابی کرد، تأکید کردند که جمهوری اسلامی ایران در این گفت‌وگوها جدی است و نظام از این حرکت حمایت می‌کند. اما در کنار بیان این حمایت، نکته بسیار مهمی مطرح کردند که باید به همان اندازه از سوی همه طرف‌ها مورد توجه قرار گیرد. نکته مهم رهبر انقلاب، تأکید ایشان بر لزوم پرهیز از خوش بینی و بدبینی افراطی بود. در عین حال، از فرمایشات ایشان اینطور فهم می‌توان کرد که رهبر انقلاب به آمریکایی‌ها هم به نوعی اعلام کردند یا نشان دادند که جمهوری اسلامی ایران در مذاکرات جدی است و نظام به طور یکپارچه از تیم مذاکره‌کننده ایرانی حمایت می‌کند.

بخش‌های دیگر سخنان ایشان، نه یک پیام، بلکه تأکید مهمی خطاب به مسئولان کشور هم داشت. ایشان به مسئولان کشور هشدار دادند که نباید کشور را شرطی کرد و همه امور کشور از ریز و درشت آن را وابسته به مذاکره کرد. ایشان این مسأله را نه فقط درباره بخش‌های اقتصادی، بلکه مربوط به دستگاه سیاست خارجی هم دانستند. کما اینکه ایشان تأکید کردند، وزارت امور خارجه نباید همه تلاش‌های خود را معطوف به این مذاکره کند، زیرا مذاکره بین‌المللی فقط یکی از وظایف وزارت امور خارجه است و این پشتوانه کارشناسی دقیق برخوردار است بنابراین باید از هرگونه موضعی که هزینه‌ساز و برخلاف رهنمودهای ایشان باشد، خودداری کنیم.

توافق مناسب‌تر، با حمایت از تیم مذاکره‌کننده

اصلاح برخی تردیدها است که بر مبنای آن ادعا می‌شد این مذاکرات خواست نظام نیست یا خلاف مصالح کشور است.

باید همه به صورت متحد از گفت‌وگوکنندگان حمایت جدی کنیم. چنین حمایتی قدرت بیشتری به آنان می‌دهد تا توافق مناسب‌تری را به سرانجام برسانند.

عباس عبادی
تحلیلگر سیاسی

گفت‌وگو بر اساس هدایت رهبر انقلاب و اجماع داخلی

در مقطع تاریخی فعلی هم می‌بینیم که گفت‌وگوهای سیاسی ایران و آمریکا درباره پرونده هسته‌ای، در عالی‌ترین سطح و با هدایت رهبر انقلاب و اجماع مقامات داخلی آغاز شده است. جمهوری اسلامی ایران این گفت‌وگوها را به رسمیت شناخته و مذاکراتی که پیش‌تر با کشورهایمانند عراق یا امارات مطرح بوده است، اکنون در چهارچوب اعتمادی که به عمان وجود دارد، پیش می‌رود. خوشبختانه جامعه ایران نیز شخصیتی را به عنوان نماینده خود در این گفت‌وگوها برگزیده که از منظر افکار عمومی، چه در داخل و چه در خارج، چهره‌ای مثبت تلقی می‌شود.

نکته دیگر اینکه رهبر انقلاب تأکید داشته‌اند که سرمایه‌گذاری کشورهای غربی از جمله آمریکا در اقتصاد ایران مشروط به شرایطی باامان است و این موضوع به کارگزاران سیاست خارجی ابلاغ شده است. این فرصت اکنون فراهم شده است، اما به رغم وجود فرصت، به همان اندازه باید هوشیار هم باشیم. در مسیر جدید، رهبر انقلاب به‌عنوان ناظر اصلی صحنه، با دقت و کارشناسی دقیق مسائل را رصد می‌کنند. ایشان از طریق نهادهایی مانند شورای عالی امنیت ملی و نیروهای مسلح که مأموریت گزارش‌دهی مستقیم به ایشان را دارند، در جریان جزئیات قرار دارند. هر کلام و تصمیم رهبر انقلاب پشتوانه کارشناسی دقیق برخوردار است بنابراین باید از هرگونه موضعی که هزینه‌ساز و برخلاف رهنمودهای ایشان باشد، خودداری کنیم.

محمد عظیمیان
عضو شورای مرکزی حزب کارگزاران

ایران در زمینه مذاکرات هسته‌ای و گفت‌وگوهای رفع تحریم‌ها، تجربه موفقی در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ دارد که طی آن، سیاست‌گذاران و کارگزاران سیاست خارجی، از جمله شورای عالی امنیت ملی، با تدبیر کلان رهبر انقلاب توانستند گام‌های بلندی بردارند. این تلاش‌ها به توافقی مهم در قالب برنامه منجر شد که نه تنها ایران را به جامعه جهانی پیوند داد، بلکه مورد تأیید شورای امنیت سازمان ملل نیز قرار گرفت. اما به دلایلی از جمله تغییر سیاست‌های ایالات متحده در نهایت آمریکا از برنامه خارج شد و با این خروج غیرقانونی عملاً این توافق متوقف شد.

از سوی دیگر جمع‌بندی‌های داخلی در ایران نیز به سمتی پیش رفته است که رویکردهای نادرست جهانی و منطقه‌ای به فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز ایران باید هرچه سریع‌تر اصلاح شود. قانون اساسی و تأکیدات رهبر انقلاب نیز مؤید این مطلب هستند که در جمهوری اسلامی ایران، سیاست خارجی و بویژه موضوع هسته‌ای، ذیل تدابیر کلان رهبر انقلاب قرار دارد. این حوزه بر اساس رهنمودهای ایشان شکل می‌گیرد.

سخن رهبر انقلاب برای همه حجت باشد

محمد مهجری
روزنامه نگار

بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع مدیران و مسئولان ارشد قوای سه‌گانه درباره گفت‌وگو ایران و آمریکا باید خط پایانی باشد بر اظهار برخی تردیدها.

رهبر انقلاب صراحتاً این اصل را که درباره این اقدام دیپلماتیک در سطوح بالای کشور تصمیم‌گیری شده، تأیید کردند. به علاوه بر روشی که دکتر عراقچی به عنوان وزیر امور خارجه آن را دنبال کرده و در گفت‌وگوی عمان به اجرا درآورد نیز مهر قبول زدند.

موفقیت تیم مذاکره جمهوری اسلامی ایران در عمان به گونه‌ای بود که اعتراف برخی دیپلمات‌ها و رسانه‌های عربی را نیز به همراه داشت.

با اینکه عصبانیت رژیم صهیونیستی هم نشان می‌داد روندی که در عمان دنبال شد، تا چه اندازه به زبان آنان بوده است.

توقع موفقیت ۱۰۰ درصدی از تیم مذاکره نه منطقی است و نه ممکن. اما باید با حمایت از آنان روحیه‌شان را تقویت کرد، نه اینکه با رفتارهایی که شائبه تضعیف تیم ایرانی در مذاکره را تقویت می‌کند، رویکرد دیگری را در پیش بگیریم.

مسائل کشور معطل مذاکره‌نماند

امیر هکمتی
نماینده ادوار مجلس

رهبر معظم انقلاب امسال را با نامگذاری هوشمندانه‌ای آغاز کردند که نسبت به سال‌های گذشته تفاوت معناداری دارد. چرا که این نامگذاری مسیر روشنی را برای دولت، مجلس و سایر دستگاه‌ها ترسیم کرده تا بتوانند تولید و اقتصاد کشور را شکوفا کنند. محور اصلی این مسیر سرمایه‌گذاری است. برخی تصور می‌کنند سرمایه‌گذاری فقط باید از خارج کشور جذب شود، اما دغدغه رهبر انقلاب بیشتر ناظر بر استفاده از ظرفیت داخلی است، هرچند بهره‌گیری از سرمایه خارجی نیز می‌تواند مکمل باشد.

نکته مهم در سخنان دیروز رهبر انقلاب این است که نباید در مسائل کشور، بویژه در سرمایه‌گذاری یا موارد دیگر اقتصادی صرفاً به دیپلماسی و مذاکرات تکیه کرد و منتظر نتایج آن ماند. با توجه به تجربه‌های گذشته و بدعهدی‌هایی که رخ داده است، تأکید ایشان بر این است که نباید همه توجهات را معطوف به مذاکرات کرد و از مسائل داخلی و مدیریت آن غافل شد یا به نظرات کارشناسان بی‌توجه بود. نباید وقت کشور صرف امیدواری به نتیجه مذاکرات شود، بلکه باید هم‌زمان به مسائل داخلی و سیاست خارجی توجه داشت.

درباره عملکرد دولت نیز باید گفت با توجه به عمر کوتاه آن، قضاوت قطعی زود است، اما تلاش‌های صادقانه‌ای از سوی دولت مشاهده می‌شود که این تلاش‌ها و شفاف‌سازی با مردم، نشان‌دهنده اراده دولت برای ارائه کارنامه‌ای مثبت است.

با این حال نباید فراموش کرد که مشکلات کشور ریشه در گذشته دارد و امروز تورم و گرانی، عملکرد دولت را تحت تأثیر قرار داده است. با وجود این دولت در حوزه انرژی و مدیریت انرژی‌ها توانست بحران‌های احتمالی را کنترل کند و با زمان‌بندی مناسب، جلوی خاموشی‌های گسترده را بگیرد. این اقدامات، نشانه‌ای از مدیریت صحیح و تلاش برای عبور از مشکلات است.

چرا باید برای احتمال شکست مذاکرات برنامه داشته باشیم؟

حسین درویشانی
تحلیلگر اقتصادی

برای دستیابی به موفقیت در عرصه اقتصاد و سیاست خارجی، ضروری است که افق دید، چشم‌انداز و راهبرد کلان ما برپایه دستیابی به مذاکراتی موفق و نتیجه‌بخش استوار باشد. هدف اصلی این مذاکرات باید رفع کامل تحریم‌ها یا دست‌کم کاهش قابل توجه آنها باشد. با این حال تحقق این راهبرد نیازمند طراحی و اجرای تاکتیک‌هایی دقیق و هوشمندانه است. یکی از مهم‌ترین این تاکتیک‌ها، تدوین برنامه‌ای جامع برای سناریوی عدم موفقیت مذاکرات یا به نتیجه نرسیدن آن‌هاست.

چنین برنامه‌ای به مثابه حاشیه‌ای امن عمل می‌کند که اقتصاد کشور را از وابستگی بیش از حد به نتایج مذاکرات مصون می‌دارد. وجود یک برنامه مدون برای حالت شکست مذاکرات نه تنها به ما کمک می‌کند تا در برابر آسیب‌های احتمالی آمادگی داشته باشیم، بلکه به‌طور غیرمستقیم می‌تواند موقعیت ما را در مذاکرات تقویت کند. دلیل این امر روشن است: اگر طرف‌های مقابل دلیل این امر روشن کنند که ما برای سناریوی عدم توافق برنامه‌ای نداریم و اقتصادمان بشدت به نتایج مذاکرات وابسته است، قدرت چانه‌زنی ما کاهش می‌یابد و دستیابی به توافقی عادلانه و مطلوب دشوارتر می‌شود. در مقابل، وقتی نشان دهیم برای هر احتمالی آمادگی داریم و اقتصادمان حتی در صورت ناکامی مذاکرات نیز مسیر خود

را ادامه خواهد داد، دست ما در مذاکرات بازر خواهد بود. تاکنون نشانه‌های روشنی از اینکه دولت تمام تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات اجرایی خود را صرفاً به نتایج مذاکرات گره زده باشد، مشاهده نشده است.

با این حال نکته‌ای که جای تأمل دارد، فقدان برنامه‌ای مشخص و اعلام‌شده برای سناریوی عدم توافق است. انتظار می‌رود دولت با تدوین و ارائه برنامه‌ای شفاف، نشان دهد که در صورت به نتیجه نرسیدن مذاکرات، چه تدابیری برای مدیریت اقتصاد کشور و کاهش آسیب‌ها در نظر گرفته است.

البته شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد در برخی حوزه‌ها، مانند وزارت صنعت، معدن و تجارت، تلاش‌هایی برای برنامه‌ریزی در این زمینه در جریان است.

گذشت زمان و روشن‌تر شدن اقدامات دولت، می‌توان ارزیابی دقیق‌تری از میزان آمادگی برای این سناریو ارائه داد. تأکید رهبر انقلاب بر این موضوع نیز ریشه در همین منطق راهبردی دارد. ایشان با درک عمیق از پیچیدگی‌های صحنه بین‌المللی و ضرورت حفظ استقلال و اقتدار اقتصادی، بر این باورند که آمادگی برای همه سناریوها، اعم از موفقیت یا ناکامی در مذاکرات، نه تنها اقتصاد کشور را در برابر تکانه‌های خارجی مقاوم‌تر می‌کند، بلکه به ما امکان می‌دهد با اعتمادبه‌نفس بیشتری در مسیر دیپلماسی و مذاکره گام برداریم.

این نگاه فلسفه‌ای است که از تجربه تاریخی و درک شرایط کنونی سرچشمه گرفته و هدف آن تضمین آینده‌ای باثبات و قدرتمند برای کشور است.